

OM SMÅFÅGLARNA

OCH

DERAS NYTTA

STRÖSKRIFT

AF

V. LINDMAN OCH CONSTANCE ULLNER

HELSINGFORS 1911
HUFVUDSTADSBLADETS NYA TRYCKERI

Vi människor, som helt visst alla måste hämta glädje af småfåglarnas sång, ana dock oftast ej hvilken stor roll dessa också i öfrigt spela i naturens hushållning och för vårt ekonomiska välbefinnande. Ty, tag bort fåglarna, och hela naturen skall snart ödeläggas af för växtligheten skadliga insekter. En enda liten fågel kan nämligen stundom under en dag förtära en lika stor mängd som sin egen vikt af sådana insekter. Vi kunna därför säga, att fåglarna bilda en oumbärlig länk i skapelsens kedja.

Och hvad begära de väl af oss, dessa fåglar? De begära, att vi ej skola anställa jakt på dem, ej störa dem under häckningstiden, ej hugga ned alla träd och buskar, där de bygga och bo. De äro tacksamma för hålkar här och hvar, för några frön och korn, som regelbundet utströs åt stannfåglarna vintertid, då de hafva svårt att själfva förskaffa sig sin föda. Och framförallt begära de af oss att få lefva sitt lif i ostördt lugn, utan att utsättas för förföljelse.

Huru behandla vi då i allmänhet fåglarna? Ofta nyckfullt, ännu oftare hjärtlöst. Vi bemöta dem för det mesta såsom stämningen för stunden eller vår uppfattning af den nytta de göra oss bjuder. Anse vi en fågelart vara på ett eller annat sätt skadlig, söka vi förfölja och utrota den utan att taga närmare reda på de faktiska förhållandena härvidlag. *Egennyttan* är med andra ord den känsla, som i detta afseende främst leder oss. Men den *missleder* äfven ibland. Det är svårare än man i allmänhet tror att fälla ett bestämdt domslut om den ena eller andra fågelartens nytta eller skadlighet. Vore vårt valspråk städse detsamma som ädelsinnade domares: „hällre fria än fälla“, blefve för visst mycket vunnet.

Ett är emellertid visst, att missväxt drabbar våra åker-tegar, fält och ängar, om vi förfölja och utrota småfåglarna, samt att människor och djur i följd häraf få lida nöd och brist. Låtom oss därför på allt sätt värna dem och sålunda

bevisa dem vår tacksamhet för den nytta de bereda oss och den fröjd de skänka oss. Och lära vi en gång förstå dem, skola vi äfven älska dem och gärna offra något af vår egen bekvämlighet för deras väl.

*

Efter denna inledning gå vi nu att mer i detalj beröra den fråga, som utgör ämnet för denna lilla skrift.

Enhvar, som i helst någon mån egnar jordbruket och trädgårdsodlingen sitt intresse, måste ju hafva tagit del af de meddelanden, som tidt och ofta ingå om de härjningar, skadeinsekter framkallat. Vi afse härmed ej uteslutande de *ärligen* återkommande skador dessa insekter åsamka och hvilka redan de i väsentlig mån bidraga till att grusa mången jordbrukares och trädgårdsodlars förhoppningar om en tillfredsställande skörd. Vi syfta förnämligast på dessa härjningar *i stort*, då växtligheten på vida landområden inom kort faller offer för inkräktarna och företer en bild liknande den, som möter oss, då frosten låtit sin isande andedräkt öfverfara nyss böljande, löftesrika fält.

Också vårt land har mer än en gång utsatts för sådana förödelser och de där af uppkomna förlusterna hafva varit rätt betydande. Enligt verkställda undersökningar uppskattades sålunda t. ex. ängsmaskens härjningar i Finland åren 1888—1892 till omkring 5 millioner mark äfvensom under åren 1898—1900 till 2 $\frac{1}{2}$ million mark. De af ledmasken (larven till hvitaxflyet) under ett enda år (1897) åstadkomna skadorna i mellersta och östra delarna af vårt land värderades till omkring 2 millioner mark.

Huru då råda bot på detta onda? Se där en fråga af den stora nationalekonomiska betydelse att alla de svar, som afgifvas härpå och äro förestäfvade af en varm önskan att på sätt eller annat kunna råda bot på det onda, böra med tacksamhet emottagas främst af dem, hvilka närmast beröras af den plåga insekthärjningarna åstadkomma, men äfven af landets öfriga befolkning, ty verkningarna af dessa härjningar beröra slutligen litet enhvar.

Ändamålet med denna skrift är att afgifva *ett* sådant svar, det nämligen att

i kampen mot insekthärjningarna de insektätande småfåglarna utgöra våra främsta bundsförvanter.

Och helt naturligt är att det så måste vara, då vi ju hafva oss bekant, att antalet af de insekter hvarje sådan fågel måste uppsamla för att lifnära sig är betydande nog. Låt oss anföra ett par belysande exempel, hämtade för ändamålet ur fullt tillförlitlig källa:

Ett svalpar är i medeltal i rörelse under 16 af dygnets 24 timmar och hvarje svala för i genomsnitt 20 gånger i timmen föda till sina ungar. På så sätt för ett svalpar hvarje dygn $2 \times 16 \times 20$ d. ä. 640 gånger mat till ungarna. Hvarje gång medföras 10 à 20 insekter, hvilket per dygn utgör minst 6,400 insekter. Då härtill kommer det, som föräldrarna själfva förtära — och det torde icke understiga 600 st. insekter — åtgå per dygn för en enda svalfamilj 7,000 insekter eller per månad 210,000 st., det är under en sommar 576,000 st.

En familj af mesar förtär under de tjugu dagar, den behöfver för att uppföda sina ungar, omkring 85,000 larver. Mesarna lägga dock ett par kullar ägg hvarje sommar och en mesfamiljs behof af insekter och larver under en sommar har beräknats till omkring 4,400,000 st.

Exempel i samma stil kunde gifvas i mängd; men vi anse redan dessa tvenne vara talande nog för att visa hvilken betydande hjälp våra små bevingade gäster i skog och mark skänka oss i kampen mot skadeinsekterna. Hvad blir den närmaste följden häraf? Jo, att vi med alla oss till buds stående medel böra söka tillgodogöra oss denna hjälp, det vill med andra ord säga, att vi böra göra allt för att draga småfåglarna till oss. *Småfågelskyddet bör därför upptagas med allvar af hela vårt folk*, i händelse vi ej åter och åter vilja se oss hemfallna under skadeinsekternas tyranni. Och detta skydd bör främst grundas därpå, att vi söka befrämja småfåglarnas förekomst hos oss, deras häckningsförhållanden.

Hvad är då orsaken till att småfåglarnas antal jämväl i vårt land år för år aftagit? Jo den, att de lida brist på lämpliga häckningsplatser. „Ty“, såsom en af våra främsta djurvänner yttrat sig i frågan, „i samma förhållande som odlingen, kulturen framskrider beröfvas fåglarna de naturliga tillhåll, där de äro vana att häcka. Sveder huggas, skogar förödas och buskar borttagas, man odlar kärrtrakter o. s. v. Vidsträckta trakter göras sålunda årligen omöjliga

för fåglarnas häckning. Under sådana förhållanden bör människan komma dem till hjälp och återgifva dem de förmåner, som de genom odlingen och kulturen förlorat". Anläggandet af häckningsparker vore i anledning af det ofvan sagda af stor vikt äfven i vårt land, i likhet med hvad i utlandet mångenstädes redan gjorts. I all synnerhet borde jordägarena se till, att bl. a. gamla, ihåliga träd, så vidt görligt, få stå kvar, ty dessa utgöra synnerligen goda häckplatser för fåglarna.

Men för att fågelskyddet skall gifva ett tillfredsställande resultat fordras i synnerhet på orter där det gäller att lämna hägn åt de hela året igenom kvarstannande fåglarna ej blott att anskaffa häckningsplatser utan äfven att sörja för att fåglarna erhålla naturlig vinterföda, då till exempel snöfall, rimfrost eller glattis spärrar till sprickorna och fogarna i trädens bark eller drifvan lägrar sig hög på marken. Fågelbord och dylikt äro visserligen härvidlag väl på sin plats; men de äro dock så till vida opraktiska, att de ej anlitas af skyggare fåglar och tillika menligt påverkas af väderleksförhållandena. Men det finnes ett annat, af en tysk fågelskyddsvän under flere år med framgång försökt sätt att nå målet härutinnan, en metod, som vi vilja rekommendera äfven hos oss:

Rifvet bröd, kokt eller stekt rifvet kött, krossadt hampfrö, valmomjöl, hafre och dylikt blandas väl tillsamman och hela blandningen slås i sjudande fårtalg, hvarefter alltsamman väl omröres öfver sakta eld. Denna blandning gjuter man i ännu flytande och alltså hett tillstånd förmedels en stor, spetsig sked öfver fällda eller döda furor och andra barrträd börjande öfverst från grenspetsarna, så att blandningen kan rinna mellan barren till grenarna och där fastna, då den stelnat. Detta ersätter i allo det, fåglarna ej på naturlig väg kunna förskaffa sig.

Att under vintern strö ut korn, brödsmulor m. m. åt fåglarna är nafurligtvis äfven vid sidan af detta att rekommendera och borde ej af någon försummas. —

Dock, småfågelskyddet kan utöfvas äfven på många andra sätt, främst sålunda att vi lära barnen att ej under sina ströftåg ute i naturen plundra fåglarna på deras ägg och ungar och i allmänhet söka inplanta hos de unga att plikten af dem fordrar att städsö taga småfåglarna i sitt

hågn; att fågelhålkär*) i riklig mängd upphängas; att bruket hos våra damer att pryda sina dräkter med döda fåglar och fågelfjädrar på allt sätt motarbetas, — ja, att, om ej annat hjälper, ett importförbud mot dylikt kram åstadkommes (ett anslag i denna riktning har ock redan gjorts, ity att till landtdagen 1911 hemställts om åtgärder i detta syfte); att kvinnorna bilda sammanslutningar för att genom lära och föredöme motarbeta detta förkastliga mod; att kramsfågelhandeln förbjudes; att djurskyddsföreningarna och landbruks-sällskapen i fågelskyddsfrågan mer och mer gå hand i hand.

En sak af vikt, som i vårt land äfven blifvit beaktad, är att med all kraft taga del i den internationella kamp mot

*) Fågelhålkärna kunna vara af olika slag. Bäst äro dock de hålkär, hvilka förfärdigas i möjligaste grad efter de anvisningar naturen lämnar, med andra ord i högsta grad liknande de trädhål, i hvilka fåglarna häcka. Materialet till dessa lämna urhålkade trädstammar och trädgrenar. Stam-marna afsågas till en längd af 30 à 22 cm., de förra för starar, de senare för mindre fåglar. — Angående hålkärnas tillverkning m. m. anföra vi i öfrigt efter oss till hands varande källor följande:

Vid urhålkningen kvarlämnas gärna den ena ändan orörd af borret att tjäna såsom stunkens botten. Dock bör med ett mindre borr något hål göras i denna för att lärna aflopp för regnvatten. Till tak på det afså-gade och utborrade trästycket påspikas en gammal grånad brädlapp, hvil-ken man låter en smula skjuta fram öfver flyghålet, som man anbringar på stunkens sida, ett litet stycke nedanför taket. Hålen göras för starar 5 à 6 cm. breda, för de mindre fåglarna ej mer än 2,5 à 3,5 cm., emedan i annat fall gråsparfvarna gärna vilja inkränka stunkorna. Sittpinne ne-danför flyghålet är obehöflig och ofta skadlig. — Naturligt är, att man ock kan genomborra hela det för hålken afsedda stycket och då som botten fastgöra en gammal brädlapp. Likaledes kan man, ifall detta möjligen skulle underlätta arbetet, först klyfva de afsågade kubbarna, urhålka half-vorna och sedan åter stadigt fastgöra dem. Barken bör alltid sitta kvar. För att förhindra, att den faller af, kan den för större säkerhets skull fästas medels ett par nubbar. — Brukbare och särskildt för starar begärliga hål-kär kunna ock förfärdigas af gamla grånade eller ohyflade bräder. — Har man nu emellertid förskaffat sig fågelhålkär, böra de under alla förhållan-den uppfästas så stadigt, att de icke kunna rubbas af vinden eller att de icke vackla hit och dit, när fåglarna slå ned på dem. I hålkärna lägges litet sågspån eller ännu hellre en blandning af sågspån och kärrjord. — Hålkärna få ej luta bakåt, emedan regn då kan intränga genom öppnin-gen. — På levande trån uppfästas stunkorna 4 à 6 meter från marken; om möjligt alltid så, att flyghålet kommer att vetta åt öster eller sydost".

Godt vore om förfärdigandet af fågelhålkär infördes i våra folkskolor landet rundt. Detta skulle ej blott på sitt sätt beförda slöjdskickligheten, utan äfven hos eleverna väcka intresse för småfågelskyddet, då de ju se-dan själfva kunde upphänga sina hålkär och göra dessas bebyggare till sina skyddslingar, barnen helt visst till stor glädje, land och folk till gagn och välsignelse.

massmorden af småfåglar i utlandet, som nu allt lifligare flammast upp. Som representant för de främsta af vårt lands djurskyddsföreningar har fru Constance Ullner vid senaste allmänna djurskyddskongress i London hållit föredrag om betydelsen af småfågelskyddet, och kommer hon att jämväl vid den stora kongressen i Köpenhamn instundande sommar samarbeta i nämnda syfte med Europas främsta fågelskyddsvänner. —

Ett ej ringa bistånd vid utöfvande af fågelskydd kan äfven jaktlagen lämna. Låtom oss därför kasta en blick på densamma i den affattning den förekommer hos oss. Vi kunna då genast konstatera, att den i mångt och mycket bär prägel af djurvänlighet, om ock oegentligheter förekomma. Så påbjudes afskaffandet af fällor, snaror och andra tortyrredskap, hvilka från urminnestider användts och med hvilka ett formligt utrotningskrig förts i skog och mark. I § 17 säges: „Hackspett, gök, stare och annan småfågel, förutom gråsparf, varfågel och törnskata, vare fridlysta under hela året“, hvilket är godt och väl, ehuru vi för vår del ville skänka denna fridlysning äfven åt gråsparfen, som ju i ej ringa grad bidrager till skadeinsekters utrotande. Men omedelbart därpå heter det i nyss nämnda paragraf: „Nu nämnda fridlysning gäller dock icke trast och siden-svans under tiden från och med den 15 augusti till den 1 mars“. Motsägelser i sist anfördt afseende framträder bjärt nog, då man vet, att dessa, i synnerhet trastarna, under vår och sommartid äro att räkna bland de flitigaste insektdö-darna. — § 18 tillägger slutligen: „Ägg af fridlysta fåglar — — — må icke ur bo tagas eller förstöras“, hvilket ju i allo är som sig bör. —

Ännu skulle återstå att yttra några ord jämväl om den påstådda skada småfåglarna utöfva. Medges måste, att dessa jämte insekter och larver äfven tillgodogöra sig en del bär och frön; men den skada de därigenom åsamka jordbrukaren och trädgårdsodlaren är så försvinnande liten, att den, ställd vid sidan af det nyttiga arbete de genom förgörande af skadeinsekter utföra, aldrig borde ens påpekas. Må vi gärna unna dessa våra små bundsförvanter denna lilla om-växling i födan och må det utgöra för oss en glädje att kunna göra dem denna lilla återtjänst för de stora välgärningar de utan att pocka på någon belöning härför bevisa oss.